

BEVEZETŐ

Feleségemmel, Katival, 2011-től évente egy-két alkalommal keltünk útra, külföldre. A Covid19 világjárványt követően a sors váratlanul tálcán kínálta a rendszeres utazás lehetőségét. A tágabban értendő európai kulturális környezetben jellemzően magánszervezésben utazunk, költséghatékonyan. További kontinensekre irodával. A megszerezhető élményt a távolság nem növeli. Nyitottnak, befogadónak és aktívnak kell lenni. Elsősorban gyakorlati szempontokon alapulnak a leírások, és személyes benyomásokról szólnak. Érett fejjel, és életem nagyobb részén nem látva összegeztem. Az útleírásokban magamat látó képességgel ruháztam fel, mert továbbra sem a megváltozott egészségi állapotom alapján gondolok magamra. Az utazások emberileg tovább gazdagítottak.

A *Repjegy* című kötet sorozatnak indul. Az első kötetben a 2011–2023 közötti időből harminc út szerepel, nem időrendi sorrendben. Tizennyolc országban jártunk: Albánia, Ciprus, Csehország, Egyesült Királyság (Gibraltár), Észak-Macedónia, Georgia, Görögország, Jordánia, Lettország, Litvánia, Marokkó, Montenegró, Olaszország, Peru, Portugália, Spanyolország, Szlovákia, Törökország.

1. CSOKIS MÜZLI – Malaga (2022)

Vajon kinek mi jut eszébe Malaga kapcsán? Keveseknek Picasso, aki tízéves koráig élt itt. A róla elnevezett múzeumban a pirinkó alkotástól a falméretűig a kiállított művek kronológiai sorrendben tekinthetők meg. A faltáblára felvitt fiataalkori miniatűrök az idő koptatófogát magukon viselve lettek falra akasztva, alig-alig kivehetők a vonalak. Picasso nőkhöz való vonzalma és viszonya a nőalakok groteszk ábrázolásán elgondolkodva érthető meg, vagy még úgy sem, mint például a feleségemnek és nekem sem. A szexualitás megjelenítésének formavilágáért nem ment tanácsért a szomszédba. A bicikliből bikafej remeke sem hozta meg a kedvünket. Sokáig tartott a múzeumból utcára kitalálás. A kávézón át sikerült.

A város történelmi központja zsebkendőnyi területen összpontosul. A Picasso-múzeum közelében található Európa harmadik legnagyobb katedrálisa. A lakóházak dzsungelében lévő 84 méter magas épület hivatalosan 10 órától látogatható, de aki egy órával korábban érkezik, részt vehet a misén, és nem kell belépőt fizetnie. A monumentális térbe belépve teljesen más érzet fogott el, mint a szellős bolognai-ban. Ide a gazdagság összes csecsebecsáját összehordták. Nemcsak a régi korok spanyol művészeinek legjobbjait lehetett végignézni, hanem a spanyol hódítók embervérben fürdőző aranyvadászának hasznosulásán is el lehetett gondolkodni. 1528-tól negyed évezreden át épült. A barcelonai La Sagrada Família-hoz hasonlóan a La Manquita is befejezetlen. Két tornyot terveztek, de csak egy készült el. Erre utal a neve is, amely spanyolul egykezű hölgyet jelent. A város sétálóutcáján túl, az Alcazaba alatt, annak bejárata mellett, az időszámítás előtt I. században emelt római amfi-

teátrum maradványa. A színház felső karéja látogatható. A küzdőtérre lejutást szalagkordon tiltja jelképesen. Akárhányszor járok történelmi jelentőségű építészeti emléknél, a vele megegyező korszakból merítő olvasmányaimból kiindulva odaképelem a kor világát és emberét – ebben az esetben a rabszolga és az oroszlán viadalát, nem. Alcazaba. A mór erődítmény a VIII. században épült, számos része XI. századi. A város kormányzóinak palotája volt. Spanyolország legépebben megmaradt ilyen épületegyüttese. Az erődítmény egykor több mint száz toronyból, valamint három palotából állt. Ugyanannyi fal védte. Kettő a mai napig állja az idők viszontagságait. Volt feljebb is. Negyedóra kaptató a Gibalfaroig. Az erődítmény és a vár közötti dombba keresztirányú alagutat vájtak. A boltív alatt átvezető úton, többek között a Földközi-tenger fölé magasodó kilátópontig is el lehet jutni. Az átjáró mélyében utcazenész. Énekét gitárjátékával kísérte. Úgyesen kihasználta az üreg hangosító, és visszhangosító akusztikáját. Az Alcazaba fölött, a 130 méter magas dombon lévő mór vár közeléből rálátás nyílik a bika- viadal arénára és a kikötőre, másik irányba fordulva a hegyekre. Elsősorban a természeti környezet és a panoráma miatt érdemes ide feljönni – a 35-ös járattal is elérhető. Korát megelőzően a föníciaiak által épített világítótorony segítette az árbócos hajók kormányosainak tájékozódását. A 929-ben épített várat a XIV. században a katolikus uralkodó ellen felkelő malagaiak megostromolták. A lázadók bukását az élelemhiány okozta.

Ha már az éhségnél tartunk, térjünk be az 1868-ban átadott városi piacra. Előzetes olvasmányaim ínycsiklandóan beharangozták, milyen ízletes halakat lehet tányéron kapni. Körbejártuk a nyüzsgő vásárcsarnokot, még a raktárak mélyébe is belestünk, de rákon és kalamárin kívül csak nagyjítóval látható méretű sült halacskát nyelhettem volna. A nyers

halat pedig kimondottan nem komálom – belőlük természetesebb példányokból zsákszámra vásárolhattunk volna az árusoktól. Hogy milyen ezen túlmenően a vásárcsarnok? Árübőség, harsány kereskedők. Kiapadhatatlan csevejtenger. Magányosoknak és depresszióra hajlamosaknak terápiás élettér. Színes forgatag. Nem különben a tetőzet. Színes üvegtéglákból lett kirakva.

Gibraltárra tartunk. Úgy lehetünk vele általában, hogy ha eszünkbe jut, rácsodálkozunk, ha nem, fel sem tűnik. Malagából La Linea (Lá Linnyá) a távolsági busz végállomása. Innen rálátni az angol tengeren túli terület helyi jelképére, a jellegzetes formájú sziklára. Bal oldala a magasabb, 400 méter, és a kopárabb. Jobb felé lejt, arra zöldebb. A buszvégállomástól a határátkelőhelyig 8 perc. Stempli az útlevélbe, és már indulunk. Közelben buszmegálló. A többség velünk együtt gyalogosan vág neki az útnak, amely ezúttal nem Rómába vezet, hanem a kontinentális Európa dél-nyugati csücskébe. Oldalirányba eltolható fémkerítés állja utunkat. Az autósokét piros jelzőlámpa. Balra a brit légierő vegyes használatú repülőtere. Összevont le és felszállópályáját, a városi autótűt keresztezi. A légikikötő aszfaltján két Easy Jet járat, és a hajtóművét alapjáraton tartó katonai gép. Útközben két jelképpé vált angolszász tárgyi emlékekkel ismerkedtünk. A piros színű postaláda igazi vasmonstrum. Másfél méter magas, és ugyanolyan széles. Könyvméretű küldeményt is bele lehetett csúsztatni. A másik, a szintén piros színű utcai telefonfülke. A készülék nem adott vonalat. Két alagút után a sétálóutca következett. A teraszokon teát szürcsöltek a vendégek, nem kávé. Órányi városnéző sétát követően megérkeztünk a sziklára közlekedő kabinos felvonó pénztárához. A II. világháború előtt átadott felvonó kabinja eredeti. Kivitelezésében igazodik a mediterránhoz. Elöl, hátul és a tetején nyitható ablak. Emelkedés közben könnyen

észrevehető az alattunk felfelé kanyargó turistaút. Ekkor már mindenki várakozással teli hangulatba kerül: a fenséges kilátás vágya, és az Európában egyedül itt szabadon élő majmok miatt. A kabinból kilépve berber makákók csoportja vett számba minket, de róluk később. Mi más is következhetett volna, mintsem a vendéglő – könnyen kihagyható. Két kilátó – nem törődtünk velük. Mivel előzetes ismeretünk nem volt róla, ezért meglepett, hogy alapból csak talpalatnyi területen lehet mozogni. Azon túl csak azok mehettek, akik tizenhat euróért belépőjegyet váltottak. A terület attrakcióira szólt. Velünk együtt a többi turista is sarkon fordult. A Földközi-tenger és az Atlanti-óceán találkozása fölött állunk. Hét ágra süt a nap. Vajon milyen a kilátás? Esetünkben, már a középtávolság is beleveszik a párába. Gyanítom, ez a jellemző látkép. Szerencse kell Marokkó megpillantásához. Inkább a tudatnak lehet fontos a kitüntetett földrajzi pont, mintsem a szemnek a vizualitás. Vagy, kinek hogyan. A majmok kapcsán teljesen más az optika. Mindenkinek tetszése szerint szolgáljon tanulságul az alábbi eset. A kabinból kilépő utasokat arra biztatják az alkalmazottak, hogy előlről vegyék fel a hátizsákot – így tettünk mi is. A szemtelenebb majmát az arra hivatott szakember farúddal elkergeti. Ám hatáskörén túl érvényesül a természet törvénye: aki ügyesebb, az nyer. A felvonóból kiszállva, Kati előlről magára öltött hátizsákja iránt máris élénk érdeklődést tanúsított az egyik ártatlan képű makákó. Őt még sikerült lerázni valahogyan, de a következő útonálló már kemény diónak bizonyult. Történt ugyanis, hogy úgy tapadt a feleségemre, mint fára a csiriz. A szemén látszott, hamarosan akcióba lép. Nem tétozott. Villámgyorsan felugrott a hátizsák bal oldalára. Egyik kezével megkapaszkodott benne – 7-10 kilogramm –, másik kezének ujjával belenyúlt a hálós részbe, amelyben flakonos fertőtlenítő mellett

két csokis müzli volt. Ügyes ujjaival kihalászta az édességet, majd angolosan lelécelt – nem kis öröme Katinak. A kellemetlen intermezzo pár másodperc alatt lezajlott. A velünk szemből érkező népes hölgycsapat egyszerre fogta hasát nevettében, és kattintotta a képrögzítőt. Visszafelé jövet az ominózus helyhez érve, rátaláltunk az aldis müzlik szétterített csomagolására. Hogy ekkor mit mondott a feleségem, maradjon családi titok. Csak nagy sokára nyugodott meg. A hibát akkor követte el, amikor megfélekedezett a hálós rész tartalmáról. A tárgyakat teljesen fedte a lyukacsos szövet. Tapasztalatból tudhatta az enyveskező, hogy közülük melyik a csemege. Amikor ráugrott a hátizsákra, a két arc fél méterre lehetett egymástól. Kati meg sem mert mukkanni, mert tartott a majomtól, aki könnyen megkarmolhatta, megharaphatta volna, netán hálája jeléül pusztit nyomott volna arcára. Ha manapság eszébe jut a kalandos történet, még mindig heves indulatot vált ki belőle – közben azért elneveti magát. Rövidebb kitérőt tennék a berber makákó kapcsán. Északnyugat-Afrika az őshazája. Hogy természetes módon került-e Európa eme szegletébe, nem tudni. A főemlősök idővel felkeltették az európaiak érdeklődését. Néhány példány Hessenbe került, ahol képesek voltak szaporodni, és gyökeret eresztettek. Minden mehetett volna simán. Veszett kutya megjelenése miatt, megelőzés céljából, a hatvan főre duzzadt kolóniát elpusztították.

Térjünk vissza Gibraltárba. Eleinte szabadon mozoghattak a 6,5 négyzetkilométeren. Ám történt egyszer, hogy jeles ünnepség alkalmával a kormányzó díszes kalpagját elcsórta az egyik majom – talán még a töltőtollat is magával vihette. Lett belőle égre-földre szóló hahota meg kemény retorzió. A majmokat törvényileg kitiltották a cityből. Azóta is érvényben van. Négyszáz ártatlan képű makákót súlyt a törvény szigora. Emberi fogalom szerint kollektív bűnösség

áldozataivá váltak. Hogy mit kaphatott fajtársaitól a félig-meddig köztörvényessé vált kalandor, nem árulták el. A felvonóhoz indulunk. Az emelkedő utolsó métereit teszi a jármű. Az érkező kabin rácsos elejére kalózokat megszágyec-nító ügyességgel ráveti magát egy majom. Könnyen elképzelhető, hogy ekkor miként változott meg a jármű elejében álló hölgy szívritmusa. Arckifejezésének módosulását pedig ne is firtassuk velőtrázó sikolya miatt. Ugye érdemes felkeresni Gibraltárt.

Kora délutánra visszaérkeztünk La Lineába. A távolsági busz végállomásának környezetében szellős lakótelep. A házak között portékáikat elpakoló piacozók. Az egyik kocsmá terasza meglepetésre zsúfolásig tele. Ám a vendég-lősök többsége ekkor még csak készülődik a nyitáshoz. Jó érzéssel bolyongtunk a lakótelepen. Árnyékos parkba tér-tünk be, leültünk. Itt megint átélhettem a testemtől való elszakadás kiváltságos érzetét, amikor csak a tudat létezik: Perkupa és Limassol után ez volt a harmadik ilyen eset.

Két nap, két irányból a tengerparton. A malagai főpálya-udvar közeléből 5-ös busszal a Campo de Golf strand legtá-volabbi megállójáig tartunk. A centrumtól nyugati irányban vagyunk, túl a reptéren, Torremonilos közelében. A homokos partra levezető kemény burkolatú út mellett strandfelszere-lési cikkek kölcsönözhetők. Felhőtlen az ég. Nyugati szellő hajtja a hullámokat. Közelben a nemzetközi légikikötő. Első emlék a fejünk felett ötpercenként elhúzó utasszállító gépek visszafogott menetzaja. Hullámokkal kombinálva kiváló hangfelvételeket készítettem róluk. Meglepetésre nudista szakasz következett. Milyen volt a felhozatal? Szavahihető informátorom szerint néhány fonnyadt hímtag. Tisztes tá-volságban fürdőruhás alakok. A partszakasz hangulatát élethű homokkrokodil fokozta. Igazi tavaszi strandhangu-lat. Nem újabb föveny következett, hanem a tengerbe tartó

vízbefolyás körül kialakított természetvédelmi terület. A város felé u-alakban kerültük ki. Magas nádasok, belső tavakkal szabdalva. Néhány flamingó álldogál a sekély vízben. Madármegfigyelésre magas fapalánkba vájt ablakszemek szolgálnak rejtőzésre. A sűrű nádasba piros turistajelzés vezet. Kihagytuk. A pallón visszaértünk a partra. Strand vendéglőkkel, majd egy újabb, ezúttal kiszáradt mederágy a tenger felé. Nehezen találtuk meg a gáton átvezető ösvényt. A túloldalon aláereszkedve kutyás eldorádó. Az eldobott labda után tízesével szaladtak a házi kedvencek. A helyben maradók ugatással jelezték tettekeszségüket. A többiek hasig a sós vízben. Balról feltűntek a tizenkét emelet magas lakóházak. Egyre gyakrabban követték egymást az éttermek. Lábakon álló, csónak alakú fémedény tele homokkal. Az izzó parázs fölött villákra helyezve, nyársra felhúzott halak – így készül a tányérra való. Túl az illatfelhőn, egészen a városközpontnál lévő személy- és teherhajó kikötőig, homokos partszakaszok váltják egymást. Egyre több a lakóház, egyre több a napimádó. Megfigyeltük, hogy a homokba gödröt ásnak a strandolók. Nagyobb kannában sangriát tesznek bele. Lefedik homokkal és folyamatosan tengervízzel locsolva próbálják hűsen tartani. Az edényből több színes szívószál lóg ki. Mindenkinek meg van a saját rácsatlakozási pontja. Okos. Mi viszont mást gondoltunk Katival. Az égető nap heve ellen a magas házak árnyékába menekülve sétáltunk tovább. A vendéglők terasza zsúfolásig hangoskodó fiatallal. Közel ötórányi lazulást követően visszaértünk a centrumba.

Másnap irány a 3-as busz megállója. Cél a városközponttól keletre eső családi strand utolsó megállója. Többnyire magas lakóházak mellett gurultunk. Nemcsak az útközben látott környezet fogta a tekintetet, hanem a buszmegállótól a partig vezető térkövezett út látványa is. Az érdeklődő kér-

désre bárki rávágna elsőre, hogy szívesen lakna itt. Az előző napinál jóval erőteljesebb hullámok rontottak a homokos partnak. A hajókikötőig tartó út ezúttal rövidebbnek bizonyult, mint előző nap, de annál jóval hangulatosabb. Számtalan pálmafa alkot kisebb-nagyobb zöld oázist. Szűrt árnyékukban fél futballpályányi területen tömör, pihe-puha pázsit csábít letelepedésre. Bőven van időnk, maradunk. Ez valóban az idill netovábbja: hátunk mögött a civilizáció nyújtotta biztonság, mi pedig a pálmafás zöld oázis kényelméből élvezhetjük az elénk táruló homokos tengerpartot, és a végtelenbe vesző kék víz romantikáját. Nehezen áll útra a lábunk. Köves partszakasz következett hosszasan. Rákényszerültünk a pálmafás sétányra. Balra a víz, jobbra a forgalmas közút, amelyen nem rég érkeztünk. Igazi nagyváros Malaga. Lüktető gépjárműforgalom, de kipufogógáz szaga csak egyszer-kétszer csapta meg az orromat. Az otthoninál jóval fiatalabb az autópark, emiatt a zajterhelés is alacsonyabb. A városi buszok mindegyike újszerű. Útbasett a tizennégyezer fő befogadására alkalmas bikaviadal aréna. 1876-ban került sor az első összecsapásra. Az épület zárva. Kár érte. Közelében nagyobb market. Előtte jól öltözött, középkorú fickó tartja a markát. A 32 Celsius fokos meleg hűtőért kiált. Jégkrém lett belőle. A nálunk kapható, csontra ugyanolyan terméknél ízletesebb. Ráérősen időzünk a padon. Hátunk mögött egy vendéglő terasza. Jól öltözött nyugdíjas hölgyek beszélgetve söröznek. Eközben a kolduló férfit mindenki kikerülte. Pár buszmegállónyira a városközpont. A kikötő című fotó kedvéért leügyeskedtük magunkat a part közelébe. A kattintás előtt érkező, majd leparkírozó furgon teljesen kitakarta a fotótémát.

A 2-es busz külső végállomásától negyed óra az 1855-ben megalapított városi botanikus kert. A látogatást várakozás előzte meg részünkről. Némi hiányérzet maradt utána.

Apró örömök azért adódtak. Megleltem egyik kedvenc fámat, az oldalágaiból a földre gyökereket eresztő fajtát, melyet jobb híján, magamban „földelések” fának neveztem el. Tenyeret betöltő termést hozó citromfa. Virágzó hibiszkusz-fák. Régi emlékemet felújíthattam a papagájvirágról. Felfedezést jelentett az amerikai kontinensen őshonos elefántláb (buzogányfa). Magassága 4-10 méter. A föld felett szétterülő törzsének körmérete egy méter, ebben tárolja a vizet. De húsz centiméterrel feljebb már csak harmada, a végére kicsúcsosodik. A magasban szélrózsaként szétterülő levelei keskenyek és hosszúak, vízszintes állásúak. Csermely táplálta tavacska, egymástól pár tíz centiméterre növe fák sűrűje, valamint a kertet létrehozó tulajdonos háza a további látnivalók. Délután ellátogattunk a Malaga parkba. Itt dússabb, és talán bujább is a flóra. A fák, a bokrok és a virágok előtt latin feliratú táblák. Pad pad után. Igaz, a pálmafák gyér koronája a napsugarakat csak szűrni képesek. Kiszélesedik a tér. Középen kör alakú színpad. Hétvégén flamenco est, hirdeti a plakát, de hol leszünk akkor már. A rendre fegyveres parkőr vigyáz: a fűvön csapatosan tanyázó hajléktalanok. Itt is, és a belvárosban is, rengeteg hullámos papagáj. Ahol erősebb a motorizációs zaj, ott felcsavarják a hangerőt. A pihenőpark két szélén egy-egy eltérő irányú forgalmat lebonyolító főútvonal. A városból kivezető a pálmafás tengerparti oázis felé tart.

Térjünk rá Malaga ízére-zamatára. Itt minden természetes, laza, magától értetődik, de mondhatnám úgy is, hogy emberarcú. A buszvezető, az információs pultnál dolgozó, és a pénztáros is úgy beszél a hozzáforduló személlyel, mint ha a legjobb barátja lenne. A régi városrészekről eltekintve szélesek és jó minőségűek a járdák. Kissé zavaró, hogy a járófelület és az úttest magassága között alig van különbség. Emiatt a kevésbé figyelmes turista könnyen letéved a járdá-

ról, bele a lámpa pirosába. Megfigyeltük, ha a közlekedési lámpa zöld jelzésére nem érkezik gyalogos, a járművezetők simán áthajtanak a piroson. Ez fordítva is igaz. A buszra várakozóknak le kell inteni a járatot, mert máskülönben lendületből továbbhalad: vajon hogyan tesznek ellene a nem látók? Mivel többször is buszra szálltunk, nyugodtan kijelenthetem, az utak minősége közelíti a tökéletest. Ebben bőven benne foglaltatik az éven át tartó fagymentes időszak minőségmegőrző hatása is. A sofőrök útközben váltják egymást pár perc baráti csevejt követően. Szemetet nem láttunk eldobva, igaz, gyakori az utcatakarító. Kevés park került utunkba. Tiszták voltak, parkőrrel a hátukban.

A tágabban értendő belvárosban szálltunk meg, a régebbi időket megidéző Trinidadban. Egyemeletes házak eldorádója. A földszinti lakások ajtói egysávos utcára nyílnak. Az épületek előtt padok. Naplementekor jön el az idejük. Ekkor az utca apraja-nagyja kitódul. Szól a zene, hangosak a felnőttek. A gyerekek mediterrán gyerekek, mediterrán szülőktől. A környezet szegényes. Az itt lakók aligha dúskálnak a javakban. De tiszták. Szállásunk utcájának végében kisebb templom, előtte pirinkó tér. Egyik este a napi kalandozásból hazajövet fúvósokat hallottunk onnan. Nem álltunk meg a szállásnál, mentünk tovább. Az ötvenfős zenekar középiskolásokból állt. Zöme lány volt. A nézőközönséget a szülők, barátok tették ki. Elvegyültünk közöttük, és végighallgattuk a számunkra meglepetéskoncertet – Trinidad népévé váltunk.

Ronda felé tartunk. Erre vezet a spanyol kerékpáros körverseny, a Vuelta legnehezebb hegyi szakasza is. Az utasok a szédítő mélységű szakadékok miatt inkább maguk elé merednek – így tett a feleségem is. A hosszan tartó szerpentin csak rátesz az egészre. A kanyarokban az út teljes szélességét kihasználja a sofőr. Felérve a gerincre megnyugodnak a

kedélyek – innentől kezdve már csak a lejtmenetet kell túlélni. Feledhetetlen háromórányi élményt követően megérkeztünk. A buszterminálon összeverődött tömeg. Lehetetlen volt tájékozódni. Jobb híján követtük a vonuló népet, és amint rés nyílt közöttük, öles léptekkel előretörtünk. Ekkor még csak bizakodtunk, hogy a sétálóutca felé tartunk. Szusszantunk egyet a cél kapujában.

Két terv várt megvalósításra: a viadukt és a bikaviadal aréna. Kezdjük a női szem kíváncsiságával. Az 1700-as évek végén a régi híd közelében megépült az új, közúti áthaladást biztosítva a várost kettészelő mély kanyonban zúgó Guadalevín folyó felett. Több tonnányi kőpárkánya olyan magas, hogy felette átlátni jóformán csak a zsiráf lenne képes. Oka lehet a hídról vízbeugrás megakadályozása, vagy magas vízállás esetén a műtárgy stabilizálása. A völgyhíd túlsó végének közelében kilátó. Több ösvényen lehet lejjebb ereszkedni további kilátópontokig. Idáig mi is eljutottunk. A veszélyessé váló ereszkedést kiépített láncsor segíti. A mélyben, a most vékonyan, de egy zúgó miatt mégis hangosan csacsogó folyam partján két sárga láthatósági ruhát viselő férfi tartózkodik. Hivatalos emberek lehetnek. A vadregényes kanyon, a különleges kinézetű viadukt, és a komplex környezet összképével nem volt képes betelni Kati. Ritkán fordul elő vele, hogy valamit tökéletesnek tartson. Ez itt megtörtént.

Most tegyünk a férfiember kedvére – hátha bejön neki is. Ronda a szülőhelye az újkori spanyol bikaviadalnak. 1720 körül kezdődött a harci bikával szemtől szemben való gyalogos megküzdés időszaka. Ennek első képviselője Francesco Romero volt. Legkiemelkedőbb alakjává unokája, Pedro vált, aki visszavonulásáig mintegy ötezerhatszáz harci bikát küldött a másvilágra. Nem sebesült meg egyszer sem. Ezt megelőzően a görögök, a perzsák, a rómaiak, a

vizigótok és a mórok is, más-más módon, de úzték a bikával való megküzdést.

Térjünk vissza az Ibériai-félszigetre. 1785-ben Rondában épült fel az első bikaviadal aréna. Egyedül itt készült kőből a lelátó. Az ötezer fő befogadására alkalmas létesítmény két-szintes. Mindegyik ülőhely fedett. A viadalok jellemzően 18 órakor kezdődtek. Eső esetén elmaradt. Délkörül az arra kijelölt személyek hat harci bikát választottak ki. Három matador osztozott rajtuk. A harci bika gyorsan tanul. Ha ügyetlen a torreador, akár tíz perc is elegendő lehet az állat számára, hogy felismerje, nem az előtte lengetett vörös posztó az igazi vörös posztó, hanem az ember. Ebben az esetben már öt támadja. Emiatt a viadalon kétszer nem vehet részt a bika. A négylábúnak maximum negyed óra van engedélyezve az életben maradásra. Legkésőbb ekkor megkapja a kegyelemdöfést.

Játékos kedvem támadt. Magamat előtérbe helyezve élem át a továbbiakat. Szépen süt a nap. Megállok az aréna közepén. A lelátóra odaképzem a zsongó, éljenző publikumot. A bőszen fújtató és lábával porfelhőt kavarázó bikát nem. Én már csak egy ilyen, nyugit kedvelő fehér botos matador vagyok. A kör alakú küzdőtér átmérője szokatlanul nagy, 66,5 méter. Vörös, kétujjnyi vastag körpalánk határolja. Magassága 130 centiméter – alacsonyságán meglepődök. A belső kör tartozéka még az a négy védőpalánk is, amely mögé utolsó reményében bemenekülhet a bika úzte néphős. Bejárata szűköcske. Oldalazva éppen csak, hogy beférek rajta. A 130 centiméter magas és kétujjnyi vastag fapalánk mögött hegyezem a fületem. Már hallom is a bika-szarv öklelésétől döngő palánk rezonálását. A képzeletbeli veszély elmúltával nagy peckesen előmerészkedek. A körpalánk és a nézőtér között két méter széles árok fut körbe. A kitüntetett helyet a bikaviadalon segédkezők, fotósok és

a jelentős városi személyiségek vehették igénybe. Igen, 160 centiméter magasan kezdődik a lelátó első emeletének ötso-
ros nézőtere. Első padjai előtt nincs korlát. Helyet foglalok az utolsó sor szélében. Látnoki szemmel nézem a város apraja-nagyja, és a legszebb tüzes szemű seniorita előtt hajlongó önmagamat. A harci bika tetemét nem idézem meg, és a matador esti vacsoráját sem, a bikatökéből rittyentett falatozást. Ennek ellenére én is épp bőrrel távozok a városi szentélyből, mint ahogyan Pedro tehette anno.

2. TURIKIRÁLYNŐ – Albánia (2019)

Fiatal felnőttkorom óta megkülönböztetett figyelemmel fordultam a politikai és gazdasági értelemben véve is zárvány Albánia felé. Röviden a közelmúlt embertelen, de tanulságos évtizedeiről: Enver Hoxha 1908-ban a dél-albániai Gjirokastrában látta meg a napvilágot. Nagybátyja nevelte fel, aki harcias politikai nézeteiről volt ismert. Első munkahelyén főnökének elvárása ellenére nem lépett be a fasiszta pártba, emiatt elbocsájtották. A fővárosban dohányboltot nyitott, ami gyűjtőhelye lett a kommunista eszméket valló embereknek. 1941-ben megalakult az Albán Kommunista Párt. Hamarosan ő lett a főtitkára. Hoxha a szocialista érásban a szocializmust építő baráti országoktól is távol tartotta államát és szeretetét népét. Ateista ország lévén a templomok kapuira lakat került. A szomszédos országokkal vasúton csak teherforgalmat bonyolított le. A nép fiai nem utazhattak külföldre. Ehelyett hétszázezer egy vagy többszemélyes betonbunkert építhetett magának a pór albán. Az elitnek földalatti luxuslabirintus járt – amerikai megszállástól rettegett a Sztálint imádó pártfőtitkár. Közben a vidéket ellátták villannyal. Felszámolták az analfabetizmust. Úgy ahogy működtek az egészségügyi intézmények is. Magánszemély tulajdonában nem lehetett személygépkocsi, televízió. Az ország lakossága nem értesülhetett a külföldi eseményekről. A munka- és az átnevelő táborokban hivatalosan ötezer albán hagyta ott a fogát. Az 1990-es kelet-európai politikai változások fenekestől felforgatták a gettószámba menő, mélyszegénységben vegetáló Albániát is. Ezt szívesen megnéztem volna akkoriban, de a látásvesztés miatt nem kerülhetett sor rá. Negyedévszázados késéssel landolt a fapados.